

Περίληψη

Στο επίκεντρο της Έκθεσης του ΙΝΕ ΓΣΕΕ για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του έτους 2015 βρίσκεται η αξιολόγηση των επιπτώσεων των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και η συμβατότητά τους με το ελληνικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Η ανάλυσή μας στηρίζεται στην παραδοχή ότι το μακροαναπτυξιακό μοντέλο της ελληνικής οικονομίας εξαρτάται από τη δυναμική της σχέσης: κατανάλωση → εγχώρια ζήτηση → οικονομική μεγέθυνση. Συνεπώς, η διανομή του εισοδήματος και η μόχλευση της οικονομίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη βιωσιμότητα του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης, καθώς και στη μακροοικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα της οικονομίας και στη συνοχή της αγοράς εργασίας. Η θέση του ΙΝΕ είναι ότι αυτά τα δομικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας θα έπρεπε να αποτελούν το πλαίσιο σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση χρέους και την οικονομική και κοινωνική κρίση.

Βάσει αυτής της οπτικής, η οικονομική πολιτική της δημοσιονομικής προσαρμογής και της εσωτερικής υποτίμησης είναι ασύμβατη με τη σημερινή δομή του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης. Το βασικό επιχείρημα της μελέτης είναι ότι η συσχέτιση της κρίσης δημόσιου χρέους και του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας της χώρας με τη συρρίκνωση των μισθών, των συντάξεων και των κοινωνικών δαπανών, με την υπονόμηση του εργατικού δικαίου και των θεμελιωδών εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και με την αποδόμηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης εγκλωβίζει την οικονομία στην κρίση χρέους και την οικονομική κρίση. Τα βασικά συμπεράσματα της Έκθεσης είναι τα εξής:

Πέντε χρόνια μετά το ξέσπασμα της κρίσης δημόσιου χρέους και την εφαρμογή προγραμμάτων δημοσιονομικής λιτότητας, η χώρα μας εξακολουθεί να είναι δημοσιονομικά εγκλωβισμένη στην παγίδα χρέους. Η ανάλυσή μας αναδεικνύει ότι η αποτυχία της δημοσιονομικής λιτότητας ως μέσου επίτευξης δημοσιονομικής προσαρμογής είναι διττή· αφενός δεν συνέβαλε στην ανάκτηση της φερεγγυότητας και της αξιοπιστίας του ελληνικού δημόσιου τομέα και αφετέρου αποσταθεροποίησε το μακροοικονομικό και το χρηματοπιστωτικό σύστημα της οικονομίας. Συνεπώς, τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής απέτυχαν να δημιουργήσουν διατηρήσιμες συνθήκες δημοσιονομικής σταθερότητας, αξιοπιστίας και αυτόνομης πρόσβασης της χώρας στις αγορές κεφαλαίων. Η ελληνική οικονομία συνεχίζει να εμφανίζει μη βιώσιμο πρωτογενές πλεόνασμα, ως αποτέλεσμα της δημοσιονομικής λιτότητας, και υψηλό πιστωτικό ρίσκο. Επομένως, η πορεία της χώρας τα αμέσως επόμενα χρόνια είναι απολύτως εξαρτημένη από το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης και την εξέλιξη των υποχρεώσεων της χώρας κυρίως σε τόκους.

Η εμπειρική αξιολόγηση των επιπτώσεων της δημοσιονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκε στη χώρα μας δείχνει ότι αυτή συσχετίζεται θετικά με την αύξηση του λόγου δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ και αρνητικά με τη μεταβολή του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα η μέση ετήσια συρρίκνωση του πραγματικού ΑΕΠ ήταν περίπου 4,5 ποσοστιαίες μονάδες. Η προκληθείσα ύφεση υπονόμωσε την ικανότητα της χώρας να αποπληρώσει το χρέος της, οξύνοντας το πρόβλημα φερεγγυότητας και αξιοπιστίας της. Επίσης, δεν τεκμηριώνεται εμπειρικά η υπόθεση ότι η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος έχει επεκτατικό αποτέλεσμα στις ιδιωτικές επενδύσεις. Αντίθετα, δείχνουμε ότι η δημοσιονομική προσαρμογή λειτουργεί ως συμπιεστικός μηχανισμός στις ροές ρευστότητας της οικονομίας, υπονομεύοντας την ικανότητα νοικοκυριών και επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Κατά συνέπεια, η δημοσιονομική προσαρμογή λειτουργεί ως μηχανισμός μετάδοσης της δημοσιονομικής κρίσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η μελέτη αναλύει επίσης την εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών και δείχνει τη συσχέτιση της ύφεσης και της λιτότητας με την κατάρρευση της εγχώριας ζήτησης και πρωτίστως της κατανάλωσης. Η ανάλυσή μας εστιάζει στο πρόβλημα της αποεπένδυσης και στην ανάγκη σημαντικής ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων για να αντιμετωπιστεί το παραγωγικό κενό της οικονομίας. Επίσης, αναλύεται η μη βιώσιμη βελτίωση των καθαρών εξαγωγών, καθώς αναδεικνύεται το διαρθρωτικό παραγωγικό έλλειμμα της οικονομίας.

Ειδικότερα, το 2014 το ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας σε σταθερές τιμές παρουσίασε μικρή αύξηση 0,8% για πρώτη φορά μετά την έναρξη της κρίσης (2008-2014), στη διάρκεια της οποίας η συνολική απώλεια προϊόντος ανήλθε στο 25,5%. Η αύξηση του ΑΕΠ ουσιαστικά σημειώθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2014 και προήλθε κυρίως από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία αυξήθηκε κατά 1,4% στο σύνολο του 2014 και κατά 2,1% στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου. Η αύξηση του ΑΕΠ στο δεύτερο εξάμηνο οφειλόταν περίπου κατά τα 3/4 στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και κατά το 1/4 στη μείωση των εισαγωγών και στη μικρή θετική συμβολή των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Η συμβολή των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στο ΑΕΠ το 2014 ήταν οριακή. Παρατηρώντας την απόσταση μεταξύ της καμπύλης κατανάλωσης παγίου κεφαλαίου και των ακαθάριστων επενδύσεων στον επιχειρηματικό τομέα είναι σαφής η ένδειξη της αρνητικής συμβολής των επενδύσεων στο ΑΕΠ την περίοδο της κρίσης. Είναι εξαιρετικής σημασίας να κλείσει αυτό το κενό με σημαντικές σε ποσότητα και ποιότητα επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, έτσι ώστε οι ιδιωτικές επενδύσεις να συμβάλουν στη μετάβαση της οικονομίας σε έναν ενάρετο κύκλο οικονομικής μεγέθυνσης. Η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης ήταν αρνητική, όπως εξάλλου και καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, πλην όμως περιορίστηκε στο -0,9% έναντι περίπου 6% ετησίως κατά τα προηγούμενα έτη. Η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης πρέπει να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στην εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοι-

κοκυριών, λόγω της σταθεροποίησης της απασχόλησης, της οριακής μείωσης της ανεργίας και της καταγραφής θετικού ετήσιου ρυθμού μεταβολής των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας, που οφειλόταν κυρίως στην αύξηση της μισθωτής απασχόλησης κατά 2,6% (3,8% το δεύτερο εξάμηνο). Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να σημειωθεί ότι η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης το δεύτερο εξάμηνο του 2014 φαίνεται να οφείλεται στην υψηλότερη ροπή προς κατανάλωση των νοικοκυριών των οποίων το εισόδημα προέρχεται από εργασία και κοινωνικές μεταβιβάσεις (π.χ. συντάξεις κ.λπ).

Στο τέλος του 2014 το μοναδιαίο κόστος εργασίας ήταν κατά 13,7% μικρότερο έναντι του τελευταίου τριμήνου του 2009. Σύμφωνα με τη συμβατική θεωρία της εσωτερικής υποτίμησης, οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να αντιδράσουν στη μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας με μείωση τιμών και αύξηση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητάς τους. Η εμπειρική ανάλυσή μας δεν επιβεβαιώνει αυτές τις υποθέσεις, που προσδιορίζουν τον πυρήνα της φιλοσοφίας των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής. Αντίθετα, παρατηρούμε ότι η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας δεν δημιούργησε απασχόληση αλλά ανεργία και μετατράπηκε σε μικρή μείωση του αποπληθωριστή του ΑΕΠ, σχεδόν 5%. Η διαφορά αυτή μετατράπηκε σε αύξηση του μέσου περιθωρίου κέρδους, δηλαδή επηρέασε τη διανομή του εισοδήματος προκαλώντας άνιση κατανομή των επιπτώσεων της κρίσης σε βάρος των εισοδημάτων από εργασία. Επιπλέον, οι μειώσεις των μισθών και του μοναδιαίου κόστους εργασίας δεν οδήγησαν ούτε σε μειώσεις των τιμών των εξαγωγών. Η βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν αποτέλεσμα της σημαντικής περιστολής των εισαγωγών λόγω της δραματικής μείωσης της εγχώριας ζήτησης. Συνεπώς, είναι αναγκαία η εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών στις αγορές προϊόντων για την αντιμετώπιση των ευρύτατα διαδεδομένων ολιγοπωλιακών καταστάσεων της ελληνικής οικονομίας, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή μια σημαντική μείωση των τιμών.

Η οικονομική κρίση και η εφαρμογή των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν χειροτερέψει δραματικά την κατάσταση της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα. Ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε από 364 χιλιάδες το τρίτο τρίμηνο του 2008 σε 1,342 εκατ. το πρώτο τρίμηνο του 2014. Το τέταρτο τρίμηνο του 2014, οι άνεργοι ανέρχονταν σε 1,246 εκατ. Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας, πάνω από 30%, καταγράφονται στους εργαζομένους χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, δηλαδή στους κατόχους απολυτηρίου δημοτικού ή σε όσους δεν έχουν απολυτήριο δημοτικού. Οι κάτοχοι απολυτηρίου τριτάξιας μέσης εκπαίδευσης εμφανίζουν το τρίτο τρίμηνο του 2014 ποσοστό ανεργίας 24,2%, οι κάτοχοι απολυτηρίου μέσης εκπαίδευσης 28,6% και οι κάτοχοι πτυχίου ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΙΕΚ) 28%. Όσοι φοίτησαν έστω και ένα χρόνο σε ΑΕΙ, παρ' ότι δεν συμπλήρωσαν τις σπουδές τους, εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 26,9%. Οι κάτοχοι πτυχίου ανώτατων σχολών (ΑΕΙ και ΤΕΙ) αντιμετωπίζουν χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας της τάξης του 20,6%, ενώ οι κάτοχοι διδακτο-

ρικού ή μεταπτυχιακού τίτλου εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 12,7%. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας σε όλες τις εκπαιδευτικές κατηγορίες αποκαλύπτει ότι το πρόβλημα της ανεργίας σήμερα στην Ελλάδα είναι πρόβλημα ζήτησης και όχι προσφοράς εργασίας. Αξιοσημείωτο είναι το υψηλό ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες και στους νέους, καθώς επίσης και στους μακροχρόνια ανέργους, στους οποίους ξεπέρασε το 70% το 2014. Το ποσοστό απασχόλησης από 60% το 2009 μειώθηκε περίπου στο 50% το 2014. Κατά συνέπεια, στη διάρκεια της κρίσης η ελληνική οικονομία απέκλινε δραματικά από τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και το στόχο της για ποσοστό απασχόλησης στο 75% στις ηλικίες 20-64 ετών.

Εκτός της μείωσης του ποσοστού απασχόλησης στη διάρκεια της κρίσης, σημειώθηκαν μεταβολές και στη διάρθρωση της απασχόλησης. Ειδικότερα, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης αυξήθηκε σημαντικά από περίπου 6% επί του συνόλου της απασχόλησης το 2009 κοντά στο 10% το 2014. Έχει μάλιστα σημασία να τονίσουμε ότι το ποσοστό της μη ηθελημένης μερικής απασχόλησης είναι εξαιρετικά υψηλό και πλησιάζει το 70% του συνόλου της μερικής απασχόλησης. Οι κλάδοι που εμφανίζουν τη μεγαλύτερη μείωση απασχόλησης ήταν της μεταποίησης, του εμπορίου και ειδικά των κατασκευών. Πιο συγκεκριμένα, από το 1 εκατ. θέσεις εργασίας που χάθηκαν στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας η μεταποίηση έχασε 222 χιλιάδες θέσεις, το εμπόριο 219 χιλιάδες θέσεις και οι κατασκευές 236 χιλιάδες θέσεις, που αντιστοιχούν στο 68% το συνόλου των χαμένων θέσεων εργασίας.

Οι εργασιακές σχέσεις και το εργατικό δίκαιο βρέθηκαν επίσης στο επίκεντρο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν στη χώρα μας αμέσως μετά το ξέσπασμα της κρίσης χρέους. Το εύρος και η ένταση των μέτρων και των ριζικών αλλαγών που έχουν λάβει χώρα ανατρέπουν και υποβαθμίζουν δραματικά το εργασιακό πλαίσιο στην Ελλάδα. Οι συντελούμενες αλλαγές χαρακτηρίζονται από έντονο κρατικό ρυθμιστικό παρεμβατισμό στους εξής κυρίως άξονες: στην περαιτέρω ενίσχυση των ευέλικτων μορφών εργασίας σε βάρος της πλήρους και σταθερής απασχόλησης με ταυτόχρονη ενίσχυση του διευθυντικού δικαιώματος του εργοδότη· στην υπονόμηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και την αποδόμηση των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας (ΣΣΕ) ως θεσμικής διαδικασίας προσδιορισμού των μισθών και των λοιπών όρων παροχής της εργασίας· στην ελαστικοποίηση του χρόνου εργασίας βάσει του κύκλου εργασιών της επιχείρησης με ευρύ φάσμα μονομερούς ρύθμισης από τον εργοδότη· στην απορρύθμιση της εργατικής προστασίας και στην απελευθέρωση των απολύσεων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας κατά την περίοδο 2010-2014 οι κλαδικές/εθνικές ομοιοεπαγγελματικές ΣΣΕ μειώθηκαν από 65 το 2010 σε 14 το 2014, υπονομεύοντας το επίπεδο συλλογικής προστασίας για τους εργαζομένους, ειδικά γι' αυτούς που απασχολούνται σε μικρές επιχειρήσεις. Την ίδια περίοδο, οι επιχειρησιακές ΣΣΕ από 227 το 2010 αυξήθηκαν θεαματικά σε 976 το 2012 και μειώθηκαν ακολούθως σε 385 το 2013 και 286 το 2014. Παρατηρούμε ότι ο υψηλότερος αριθμός σύναψης επιχειρησιακών ΣΣΕ παρουσιάζεται κατά το 2012,

έτος έξαρσης της «διευκόλυνσης» των επιχειρησιακών ΣΣΕ σε επιχειρήσεις κάτω των 50 εργαζομένων με τη χρήση του νεοσύστατου μορφώματος των «ενώσεων προσώπων».

Η αποκέντρωση του επιπέδου συλλογικής διαπραγμάτευσης από τον κλάδο στην επιχείρηση, σε συνδυασμό με την αναστολή εφαρμογής της επέκτασης των κλαδικών και των ομοιοεπαγγελματικών ΣΣΕ, επέφερε σημαντικές μειώσεις στις αμοιβές των εργαζομένων. Οι νέες επιχειρησιακές ΣΣΕ προέβλεπαν στην πλειονότητά τους δραστική μείωση των αποδοχών της τάξης του 10-40% από τα επίπεδα που καθόριζαν οι κλαδικές, οι ομοιοεπαγγελματικές ή οι παλαιότερες επιχειρησιακές συμβάσεις. Επίσης, η μείωση της αγοραστικής δύναμης του πραγματικού κατώτατου μισθού την περίοδο 2010-2014 ήταν 24,9% και 34,5% για τους νέους κάτω των 25 ετών. Ο κατώτατος μισθός σε μονάδες αγοραστικής δύναμης στην Ελλάδα κατρακύλησε στην κατάταξη των χωρών που έχουν θεσμοθετημένο κατώτατο μισθό από την έβδομη στη δέκατη θέση (ή στην ενδέκατη μετά την εισαγωγή του κατώτατου μισθού στη Γερμανία από το 2015). Είναι χαμηλότερος από τον αντίστοιχο κατώτατο μισθό της Ισπανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας, σε αντίστοιχο επίπεδο με τον κατώτατο μισθό της Πολωνίας, ενώ συρρικνώνεται αρκετά η απόσταση που υπήρχε πάντοτε με την Πορτογαλία (λόγω της μεγάλης διαφοράς παραγωγικότητας ανάμεσα στις δύο χώρες). Αξιοσημείωτη είναι η σημαντική μείωση της διαφοράς του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα από τον αντίστοιχο στην Ουγγαρία και την Κροατία.

Η οικονομική κρίση, η δραματική αύξηση της ανεργίας και η εφαρμογή των προγραμμάτων λιτότητας, που προκάλεσαν σημαντικές μειώσεις στο διαθέσιμο εισόδημα τα τελευταία χρόνια, έχουν αναδείξει τις δομικές αδυναμίες του Συστήματος Κοινωνικής Προστασίας (ΣΚΠ) στην Ελλάδα. Επίσης, η μείωση της κρατικής χρηματοδότησης και η αδυναμία των δομών κοινωνικής προστασίας να υποστηρίξουν τις διευρυμένες ανάγκες συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων που επλήγησαν από τη λιτότητα και την ύφεση συνέβαλαν στην πρωτοφανή για τα κοινωνικά δεδομένα της χώρας αύξηση των φαινομένων απόλυτης ένδειας και αποστέρησης. Η εμπειρική ανάλυση μας δείχνει ότι το ΣΚΠ στην Ελλάδα υποχρηματοδοτούνταν την προηγούμενη δεκαετία, παρά την κυρίαρχη άποψη ότι το υψηλό κόστος του αποτελεί μείζονα αιτία της δημοσιονομικής κρίσης. Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα εμφανίζει τη χαμηλότερη αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των δαπανών κοινωνικής προστασίας.

Η εισοδηματική ανισότητα βάσει του δείκτη *Gini* σημειώνει αύξηση στην Ελλάδα από 32,9 σε 34,4, που είναι και η υψηλότερη τιμή μεταξύ των χωρών της ΕΕ-15 για το 2012. Δείχνουμε επίσης ότι για την Ελλάδα –σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-15– το επίπεδο οικονομικής ανισότητας πριν τις μεταβιβάσεις σε χρήμα αυξάνεται σημαντικά κατά τη διάρκεια της κρίσης. Συγκεκριμένα, από 49,1 το 2009, οπότε βρισκόταν κάτω από τον μέσο όρο ανισότητας της ΕΕ-15, εκτινάχθηκε στο 61,6 το 2012, αισθητά πιο πάνω από τη μέση τιμή της ΕΕ-15 (52,1). Το 2009 η

καταβολή των συντάξεων άμβλυσε το επίπεδο ανισότητας από 49,1 σε 34,9. Το 2012 οι συντάξεις φαίνεται να μειώνουν την εισοδηματική ανισότητα από 61,6 σε 37. Δηλαδή παρατηρούμε ότι η σημαντική περικοπή των συντάξεων στη διάρκεια των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής μειώνει τη διανεμητική τους επίδραση. Οι «λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις» μειώνουν την ανισότητα στο 34,4. Το εμπειρικό αυτό εύρημα δείχνει τη χαμηλή αναδιανεμητική επίδραση των «λοιπών» (εκτός συντάξεων) μεταβιβάσεων στην οικονομική ανισότητα στην Ελλάδα.

Η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη S6/S1 αυξήθηκε στην Ελλάδα κατά 3,4%, περισσότερο από κάθε άλλη χώρα της ΕΕ-15, γεγονός που δείχνει ότι κατά την τετραετία 2009-2012 η κρίση στην Ελλάδα έπληξε περισσότερο τα χαμηλότερα τμήματα της εισοδηματικής κατανομής. Από την άλλη μεριά, η σχετική ανισότητα μεταξύ του πιο ευκατάστατου δεκατημορίου του πληθυσμού σε σύγκριση με το εισοδηματικό μερίδιο του 6ου δεκατημορίου μειώθηκε οριακά κατά 0,3%. Αυτό δηλώνει ότι χειροτερεύει η θέση του φτωχότερου 10% του πληθυσμού. Παρατηρούμε επίσης ότι μεταξύ 2009-2012 το σχετικό ποσοστό φτώχειας αυξάνεται κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες, από το 20,1% στο 23,1%. Η μικρή αυτή άνοδος οφείλεται στο γεγονός ότι ο συγκεκριμένος δείκτης αναφέρεται στο κατ' έτος μέσο εισόδημα, το οποίο από το 2009 και ύστερα κινείται έντονα πτωτικά. Κατά την ίδια περίοδο, ο δείκτης χάσματος φτώχειας καταγράφει σημαντική άνοδο, υπογραμμίζοντας τη μείωση των εισοδημάτων των φτωχών, δηλαδή, με άλλα λόγια, οι φτωχοί γίνονται φτωχότεροι. Εναλλακτικά, χρησιμοποιώντας το όριο φτώχειας του 2009 και σταθμίζοντας βάσει της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων, ο δείκτης απόλυτης φτώχειας μάς δείχνει ότι το 2012 το ποσοστό του πληθυσμού με διαθέσιμο εισόδημα μικρότερο του αντίστοιχου ορίου φτώχειας του 2009 ανερχόταν στο 42,3%. Εν ολίγοις, ο φτωχός πληθυσμός στην Ελλάδα υπερδιπλασιάστηκε, δηλαδή περισσότεροι από 4 στους 10 κατοίκους στην Ελλάδα είχαν διαθέσιμο εισόδημα μικρότερο του αντίστοιχου ορίου φτώχειας του 2009.

Το ποσοστό απόλυτης φτώχειας των μισθωτών πλήρους απασχόλησης το 2009 ανερχόταν στο 7,6%, ενώ το 2012 στο 19,7%. Για τους αυτοαπασχολούμενους πλήρους απασχόλησης το ποσοστό απόλυτης φτώχειας υπολογιζόταν το 2009 στο 23,5%, ενώ το 2012 είχε αυξηθεί στο 37,4%. Μεταξύ των απασχολούμενων, πιο σημαντική ήταν η επιδείνωση του αντίστοιχου ποσοστού των εργαζομένων μερικής απασχόλησης, για τους οποίους το ποσοστό απόλυτης φτώχειας από 30,1% το 2009 αυξήθηκε σε 51,7% το 2012. Το ποσοστό φτώχειας των ανέργων αυξήθηκε από 34,8% το 2009 σε 65,5% το 2012, μεταβολή που υπογραμμίζει την αδυναμία του ΣΚΠ να υποστηρίξει ενεργά τις εισοδηματικές ανάγκες των ανέργων. Τέλος, αύξηση καταγράφεται στα ποσοστά φτώχειας των συνταξιούχων, από 18,6% σε 31,3%, αλλά και των υπόλοιπων οικονομικά μη ενεργών ατόμων, στους οποίους το ποσοστό φτώχειας αυξήθηκε από 27,5% το 2009 σε 54% το 2012.

Η Ελλάδα χρειάζεται επείγοντως αλλαγή μοντέλου οικονομικής πολιτικής στο πλαίσιο μιας νέας στρατηγικής εξόδου της οικονομίας από την κρίση χρέους, την

αποπληθωριστική ύφεση και την απομόχλευση. Το ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχει επεξεργαστεί και έχει προτείνει τρεις πυλώνες βραχυπρόθεσμου σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην έξοδο της οικονομίας από την κρίση και στη διαμόρφωση συνθηκών σταθερότητας. Στο επίκεντρο της πρότασής μας είναι η απασχόληση. Στο πλαίσιο της μακροκοινωνικής προσέγγισής μας, η εξυπηρέτηση των συμφερόντων της εργασίας είναι το μέσο για την ενίσχυση της μακροοικονομικής και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της οικονομίας και της δημιουργίας συνθηκών μετάβασής της σε ένα νέο, διατηρήσιμο μοντέλο ανάπτυξης. Προτείνουμε τον επανασχεδιασμό της χρηματοδότησης των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας και την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους βάσει του άξονα: βιώσιμο πρωτογενές πλεόνασμα – βιώσιμο χρέος. Επίσης, την ενεργοποίηση της εγχώριας ζήτησης με αύξηση των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η αύξηση των επενδύσεων θα πρέπει να εξυπηρετεί τη συνοχή μεταξύ της βραχυπρόθεσμης επανεκκίνησης της οικονομίας με τον μεσομακροχρόνια δομικό παραγωγικό μετασχηματισμό της οικονομίας, έτσι ώστε να οικοδομηθεί ένα βιώσιμο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Βασικό προαπαιτούμενο για την αποτελεσματική εφαρμογή του επενδυτικού προγράμματος αποτελεί η χρηματοδότησή του. Στο πλαίσιο αυτό, το ΙΝΕ ΓΣΕΕ έχει παρέμβει ενεργά στον δημόσιο διάλογο, προτείνοντας «ρήτρα επανεπένδυσης των τόκων». Για την ενίσχυση της κατανάλωσης, προτείνουμε τη θεσμοθέτηση «προγραμμάτων εγγυημένης απασχόλησης». Υποστηρίζουμε το θεσμό της εγγυημένης απασχόλησης, γιατί πιστεύουμε ότι στις σημερινές συνθήκες της κρίσης δημιουργεί πολύ σημαντικές δημοσιονομικές, μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές επιδράσεις. Ειδικότερα, συμβάλλει στην άμεση αύξηση της απασχόλησης και στην ενίσχυση της κοινωνικής σταθερότητας, στην αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών και στην ενίσχυση του βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μέσω της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, στην ενίσχυση της μακροοικονομικής σταθερότητας με την άμεση ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης και την πολλαπλασιαστική αύξηση του ΑΕΠ, στη δημιουργία βιώσιμων πρωτογενών πλεονασμάτων μέσω της αύξησης της απασχόλησης και του ΑΕΠ. Προτείνουμε επίσης την επαναρρύθμιση της αγοράς εργασίας και την αποκατάσταση του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων, των συλλογικών συμβάσεων και του ρόλου του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ), καθώς και την επαναφορά του γενικού κατώτατου μισθού στο επίπεδο που ήταν πριν από τη νομοθετική παρέμβαση για τη μείωσή του.